

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרף היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. בסירוגין.....1
- ב. נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב.....1
- ג. היו בקיאין ... ולא רצו ללמד ... כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו.....2
- ד. של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת.....2
- ה. בית אבטינס ... שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו.. אבותיך בקשו להרבות כבודן ורצו למעט כבוד המקום.....3
- ו. כולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב.....4
- הדרן עלך אמר להם הממונה.....5

דף לח.

הלכה למעשה

א. בסירוגין

כבר נתבאר לעיל דף לז: ש אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, אך מותר לכתוב¹ מגילה שלש שלש תיבות בשיטה אחת. כלומר שכותב שלש תיבות כאן ושלוש תיבות רחוקות מהן בשיטה שנייה שאינם נקראות עם הראשונה, כדרך זה מותר לפי שאין נראה ככותב מגילה אחת. ומכיון שיש בה שינוי אינו דומה למגלה מס"ת, וכן כל שינוי שניכר שאינו כספר תורה מותר².

הלכתא למשיחא

ב. נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב

¹ שו"ע יו"ד ונו"כ רפג ג

² פ"ת וערוה"ש שם.

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

כל שער³ משערי העזרה והר הבית, היה רוחבו עשר אמות וגובהו כ' אמה, והיו לו דלתות מחופות זהב, חוץ משער מזרחי של העזרה, שיותם בנאו⁴ והיה מצופה נחושת דומה לזהב, ושער זה הוא הנקרא שער העליון⁵ והוא שער ניקנור, ומכוון הוא כנגד קדש הקדשים⁶, ושם עומדים המצורעים ליטהר וכל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותן ושם משקין את הסוטים⁷. ומשמש בניסה ויציאה.

הלכה למעשה

ג. היו בקיאים ... ולא רצו ללמד ... כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לנבדו בראו

מומחה⁸ אינו חייב למסור סוד מקצועי לתועלת אחרים, והציבור כולו בדבר שאין בו שום חשש פיקוח נפש⁹.

אך כאשר הדבר נוגע לפיקוח נפש, או תועלת רפואית חובה על המומחה למסור סוד המקצוע לציבור. אכן זכותו היא לתבוע ממון ואפילו ממון רב¹⁰ עבור "זכות יוצרים" זו.

ד. של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת

³ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ה הלכה ה

⁴ מלכים ב טו, לה

⁵ "שבעה שמות נקראו לו שער סוד שער היסוד שער הריסית שער איתון שער התווך שער חדש שער העליון. שער סוד ששם היו טמאים פורשין הדא הוא דכתיב [איכה ד טו] סורו טמא קראו למו. שער היסוד ששם היו מייסדין את ההלכה. שער הריסית שהוא מכוין כנגד זריחת החמה היך מה דאת אמר [איוב ט ז] האומר להרם ולא יזרח. שער האיתון שהוא משמש בניסה ויציאה. שער התווך שהוא מיוסד בין שני שערים. שער חדש ששם חידשו סופרים את ההלכה שער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל החיל ועזרת הנשים. ומעלה יתירה היתה בבית העולמים". ירושלמי עירובין פרק ה הלכה א

⁶ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ה

⁷ רמב"ם הלכות מחוסרי כפרה פרק ד הלכה ב

⁸ השוקי חמד כאן.

⁹ מדוייק מלשון המאירי שכתב "כל שהציבור רואים באחד שנמנע מללמד לראויים לכך דבר שיש קידוש השם בידיעתו, יכולים לסלקו מאותה אומנות המסור להם, ולמנות אחר תחתיו בלא שום סיבה אחרת, מכל מקום כל שכוונתו לשמים יהא בטוח ברחמי ה' ואל יתיירא שיהא אדם יכול לקפחו", יעו"ש. מדברי המאירי יש ללמוד שאם אין בזה קדוש ה', אינו חייב לגלות את סוד המקצוע.

¹⁰ דבסוד מקצועי, שאינו נוגע לכבוד שמים, יתכן שאין מניעה לבקש עליו ממון רב, וצ"ע אם זה דרך ישרה שיבור לו האדם. והית גרמו שדרשו ממון רב היה שלא כדין מכיון שלקחו מתרומת הלשכה או משום שלא חשו על כבוד שמים. עיי"ש שהאריך בזה.

הרצתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

העוסק¹¹ במלאכת שמים כגון מוהל, שוחט, בודק שעטנז, או סופר וכדומה, חייב ללמד אחרים, ויש לבי"ד לגעור במסרבים ללמד, ויכולים אפילו להעבירו ממשרתו.

אולם במקום בו יש רבים העוסקים במלאכה זו והם יראי שמים, רשאי להימנע מללמד אחרים וכן רשאי להתנות עם תלמידיו שלא ילמדו אחרים או שלא יעסקו במלאכה זו אלא במקומות מסויימים¹².

**ה. בית אבטינס ... שלחו להם חכמים ולא באו נפלו להם שרז
ונאו.. אבותיד בקשו להרבות כבודן ורצו למעט כבוד**

המקום

אסור לשבות מעבודה לצורך הטבת תנאי השכר¹³ אולם היות שדיני פועלים תלויים במנהג המדינה, רשאים מנהיגי העיר, או הסתדרות עובדים שנתמנו ע"י בני העיר לפקח על כל עניני הציבור ולשקוד על תקנתם, בהשתתפות החכם החשוב שהוא מנהיג הממונה על הציבור אם נמצא כזה, להתנות על תנאי העבודה שבין הבעה"ב והפועלים, ולקבוע בשעת התנאי קנס ועונש על מפירי התנאים. וגם לתת כח של הכרות שביתה בתור אמצעי של לחץ על בעה"ב שיחזור מאלימותו להפרת התנאים, אם מוצאים את זה לאמצעי היותר יעיל, כי כחם של בני העיר בתקנתם, ובפרט בהשתתפות חבר עיר, ככה בי"ד לכוף ולענוש, בכל מיני עונשים ורידויים, ומכ"ש שביכלתם אליבא דכו"ע לקבוע עונשים וקנס שביתה על תנאי עבודה שנעשו כבר למנהג מדינה.

הפועלים או ארגוניהם, יש ביכלתם בהשתתפות חבר עיר, להתנות זה על זה שלא ליכנס בגבול עבודת חבריהם במקרה של סכסוך בינם לבין מעבידיהם על קיום תנאים שנעשו או שעושים למנהג המדינה. ולהטיל גם עונשים בכל מה שירצו וימצאו לנחוץ על מפירי התנאי.

¹¹ בשו"ת יגל יעקב (יו"ד סימן א) מחה נגד התקנה שעשו כמה שוחטים שלא ללמד דיני שהיטה ובדיקה רק לבניהם והתניהם דבר זה הוא נגד כבוד שמים, ובשו"ת מגד יהודה (יו"ד סימן כז) דן לגבי העוסקים במלאכת בדיקת השעטנז ומלמדים לתלמידים ומתנים עמהם בנדר שלא ילמדו לשום אדם מלאכה זו, ואם יעבור על התנאי ישלם קנס לצדקה, והביא מהמאירי הנזכר שאף אם נתקבל מהציבור מותר להעבירו בלא שום סיבה. חשוקי חמד שם

¹³ מכך שגיננו חכמים את בית גרמו ובית אבטינס שלא באו עד שכפלו שכרם, וכן פסק בשו"ת שם אריה ח"מ סי' לז ששביתה כדי להיטיב תנאי עבודה, אסורה. וכ"פ באהל יוסף הל' שכירות סי' ו, והגרא"י קוק ב"הנתיבה" א' ניסן תרצ"ג, ומשפטי עזיאל ח"ג חו"מ סי' מב שאלה ז, וציץ אליעזר ח"ב סי' כג. פסקי דין – ירושלים דיני ממונות ובירורי יוחסין יד עמוד קעא

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

במקרים כאלו שהפועל בטוח בהחלט בעצדתו על עבירה מצד בעה"ב על תנאי העבודה שקבעו ונעשו למנהג המדינה, יכול הפועל לעשות דין לעצמו בהתאם לקנס שקבעו במקרה כזה ממוני העיר.

דף לח:

ו. כולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב

מצוה לגנות הרשעים¹⁴ עבור פעולותיהן הרעות ולגלות את הטאם בעיני הכל כדי להבאיש בעלי עבירות בעיני בני אדם אפילו אם אינו לאו גמור או עשה גמורה אם ברור שידע את חומר איסורו ויודעים אנו שאינו מתחרט כלל על מה שעשה¹⁵.

אך אם אינו ברור לנו שידע את חומר איסורו או שאינו ידוע לנו שאינו מתחרט¹⁶ אסור לספר בגנותו.

לפיכך אם בחנת את דרכו כי אין פחד אלהים לנגד עיניו ותמיד יתיעב על דרך לא טוב, כמו הפורק מעליו עול מלכות שמים, או שאינו נזהר מעבירה אחת אשר כל שער עמו יודעים שהיא עבירה, או שעבר במזיד כמה פעמים עבירה אחת המפורסמת לכל שהיא עבירה, אם כן מוכח מינה שלא מחמת שגבר יצרו עליו עבר על דברי ה' כי אם בשרירות לבו הוא הולך ואין פחד אלהים לנגד עיניו, לכן מותר להכלימו ולספר בגנותו בין בפניו ובין שלא בפניו.

ואם הוא יעשה מעשה או ידבר דבר, ויש לשפטו לצד הזכות ולצד החוב, עריך לשפטו לצד החוב, אחרי שנתחזק לרשע גמור בשאר עניניו, וכן אמרו רבותינו לא תונו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תוניהו בדברים, ואשר לא שת לבו לדבר ה' מותר להכלימו במעללו ולהודיע תועבותיו ולשפוך בוז עליו, ועוד אמרו מפרסמין את החנפים מפני חלול השם

וכל שכן אם הוכיח אותו בזה ולא חזר דמותו לפרסמו ולגלות על חטאיו בשער בת רבים ולשפוך בוז עליו עד שיחזור למוטב.

¹⁴ חפ"ז חיים לשון הרע – באר מים חיים כלל ד ס"ק לג

¹⁵ שמה שהתירו לגנות בית גרמו ובית אבטינס ובר קמצר כי בודאי היו מודיעים להם חכמים שהיא עבירה במה שלא רצו ללמד לאחרים שממעטים על ידי זה כבוד שמים וכמו דאיתא בגמרא שם, ונבר יצרו עליו גם כן אין שייך רק במה שעשה עולה בבת אחת על ידי תגבורת היצר ואחר כך מתנחם על זה ועושה תשובה. לא כן בדבר שנמשך, שאינו רוצה לקיים דברי התורה, תשובתו הוא שיקיים. והרי שם אפילו לאחר שלא יכלו האומנים מאלכסנדריא של מצרים גם כן לא חזרו מדרכם הרעה. שם

¹⁶ אפילו אם אנו יודעים שידע שהוא אסור מן התורה אולי נבר יצרו עליו בשעת מעשה ועתה אפשר לבו מר לו על זה. שם

הַלְכַתָּא לְמַעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מִסַּכְתָּא יוֹמָא

אך כל זה בתנאי¹⁷ א) שהעולות שעל ידן הוסכם בעיניו שהוא רשע יראה אותן בעצמו ולא על ידי שמיעה מאחרים, אם לא שנתחזק בעיר לאיש רשע עבור השמועות הרעות שיוצאות עליו תמיד.

ב) אם הם אינם דברים פשוטים כל כך כאכילת דברים אסורים וכיוצא באלו, רק מצד שהוכיח אותו, צריך שיתבונן היטב על פי דרכי התורה אם הוא באמת עון, ולא יחליט תיכף את הענן בדעתו.

ג) שלא יגדיל את העולה יותר ממה שהיא.

ד) שיכוין לתועלת, דהיינו, כדי שיתרחקו בני אדם מדרך רשע כשישמעו שהבריות מגנות פועלי און, גם אולי הוא בעצמו ישוב על ידי זה מדרכיו הרעים כשישמע שהבריות מגנות אותו עבור זה, אבל לא יתכוין המספר להנות מהפגם ההוא שהוא נותן בו, ולא מצד שנאה שיש לו עליו, רק מצד האמת.

ה) שלא יטמין עצמו לגנותו בצנעא, ובפניו יחניף לו, רק כשיספר יספר בפרסום, אם לא שיש לו ממנו אימה שיש לאל ידו להרע עמו, או מפני חשש מחלוקת מותר לגנותו בצנעא בפני כל אחד ואחד, והכל יתכוין לשם שמים כדי להשניאו שלא ילמדו ממעשיו.

כשבת דין¹⁸ אומרים לאדם דין אחד במה שהוא בקום ועשה, בין שהוא דברים שבין אדם למקום או דברים שבין אדם לחבירו, ואינו רוצה לקיים בשום אופן, ואין לו תשובה במה שאינו מקיים, מותר לספר גנותו ואף לרשום את גנותו בספר הזכרונות לדור דורים. ואם השיב תשובה באמתלאות שתלוי לפי דבר המסור ללב, דינו כך, אם אנו מבינים שהתשובה זו איננה אמת רק להוציא מדעתנו, אין אנו צריכין להאמינו ומותר לספר בגנותו ואף לרשום וכנ"ל, אבל אם הדבר ספק אסור לספר בגנותו.

הַדְרֵן עַלְדָּא אִמְרָא לְהֵם הַמְמוֹנָה

¹⁷ באר מים חיים שם ס"ק לב
¹⁸ חפ"ז חיים לשון הרע כלל ד אות ה

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא